

El sarment

(ALDC, V, 947. El sarment)

La ‘branca llarga i prima de cep o de parra’ té com a significat més estès *sarment* (alg. *salment* 85, pel lambdacisme habitual en aquest dialecte), amb variació morfològica i fonètica; deriva del llat. SARMĒTUM (de *SARPMĒTUM, der. de SARPĒRE ‘tallar el cep’), masculí en llatí, però que en cat. ant. coneixia també el femení, probablement per pressió dels sinònims *tòria*, *verga*, *redorta* (DECat), i d’aquí, *sarmenta* 101, amb la marca de *f.*; l’encreuament amb *eixarmentar ‘llevar, podar els sarments’ (< *EXSARMENTARE) va provocar les var. formals *eixarment* 4, 8, 153, 160-162, 164-166 (*eixirment* 3, 6, 13, amb palatalització de *e > i*, *etxerment* 166 [pron. *at-*], amb africació de [ʃ]), *xarment* 9, 12, 14, 16, 19, 22, 164, 168, *xirment* 1, 2, 5, 22, *txerment* 163 i les despalatalitzades *esarment* 77 i *isirment* 96.

Tòria, *verga*, *vara* i *redorta* segueixen *sarment* en extensió. *Tòria* (var. *tori* 16, per caiguda de la vocal final de *-ia > -i*), d’etimologia no prou clara, podria derivar del llat. tardà TURIO ‘rebrot’ o d’una base preromana *TÁUREIA, que algú interpretava com ‘verga de bou’, difícilment estès a la part d’una planta. *Verga* és un der. de VĪRGA ‘vara, rebrot, tany’ aplicat a una branca flexible (var. *verga de parra* 74). *Vara* (var. *vara d’eixarment* 161, *vara del cep* 167) és un manlleu al cast. *Redorta* 17, 65, 66, 68, 69 és modificació de *redorta* (< RETORTA ‘cosa retorçada’), per

dissimilació de vibrants o, com vol el DECat, per influència de *enrevoltar*, *voltar*, *revoltar*.

Altres mots no són específics i solen ser més puntuals: *rama* 93, 98, 155, 156, 173, der. de *ram* (< RAMUS ‘branca’) feminitzat per analogia de FOLIA; *branca* 29, 33, 103, potser del preromà *WRANKA ‘mà’, que seria una imatge comparativa d’aquest òrgan humà amb la ramificació d’un arbre (veg. mapa 741); *brot* 156 ve del gòtic *BRŪT (veg. mapa 745); *vinça* 4 és un postverbal de *vinçar* (< llat. vg. *VĪNCIARE ‘lligar’, der. de VĪNCĪRE; veg. *vencill*, PALDC, IV, mapa 485); *cepa* 39 és el femení de *cep*, de CĪPPUS, que de ‘fita o molló clavats a terra; pal ensorrat en el sòl o clot que hi obrien’ va passar a ‘soca vegetal, especialment de la vinya’; *garbó* 115, pròpiament ‘feix de sarment’, dim. de *garba* (< fràncic *GARBA), s’ha individualitzat en ‘sarment’; *estudiantet* 119, dim. de *estudiant*, usat irònicament perquè és una tija petita que neix a la soca del cep i potser perquè xucla parasitàriament d’aquesta.

Geolingüísticament, notem la quasi universalitat de *sarment*, amb fluctuació del gènere, el predomini de les formes palatalitzades (*eixarment*, *xarment*, etc.) en cat. or. i val. i l’àrea de *tòria*, exclusiva del cat. central.

Són mots normatius *sarment* [f.], *tòria*, *redorta*, des del DOrt, 1917; *redorta* [f.] o [m.], des del DG1, 1932.

